

## Náučný chodník Ako žili Kališťania



Kraj:	Banskobystrický kraj
Okres:	Banská Bystrica
Geomorfologická jednotka:	Starohorské vrchy
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Baláže a pešo k SV (3,4 km, prevýšenie 380 m, žltá značka); bus Podkonice a pešo k SZ (5,5 km, prevýšenie 520 m, modrá značka); autom z Moštenice na parkovisko pred vstupom do areálu národnej kultúrnej pamiatky (NKP) Kalište (8,5 km)
Východisko:	vstup do areálu NKP Kalište
Trasa:	v rámci areálu NKP Kalište
Dĺžka, prevýšenie:	1 km, prevýšenie 50 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	18
Náročnosť:	nenáročná trasa

**Zameranie chodníka:** historické, kultúrne

**Typ chodníka:** samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný (expozícia prístupná len v letnej sezóne)

**Nadväznosť na turistickú značku:** nie je

**Rok otvorenia:** 2008

**Aktuálny stav:** informačné panely sú v dobrom stave (2022)

**Textový sprievodca:** nie je

**Kontakt:** Múzeum Slovenského národného povstania, Kapitulská 23, 975 59 Banská Bystrica, tel. 048 / 4123 258; 048 / 2451 124; 0918 899 430

**Poznámka:** Posledné dve zastávky náučného chodníka (17 a 18) sú poniže vstupu do areálu NKP Kalište (pri prístupovej ceste).

## Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na vlastivednú a historicky zameranú exkurziu. Prístupová cesta nie je vhodná pre veľký autobus.

## Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

**Kalište.** Horská osada vo východnej časti Starohorských vrchov severne od Balážov a Podkoníc v nadmorskej výške 920 m založená v prvej polovici 16. storočia uhliarmi. Počas druhej svetovej vojny bola 18. marca 1945 fašistickými vojakmi vypálená, pričom z pôvodných 42 domov zostalo šesť a takmer všetci obyvatelia boli zastrelení, upálení v zničených domoch alebo odvečení na smrť. Je jedinou z vojny zničených obcí na Slovensku, kde sa život neobnovil. Boli zrekonštruované len dva domy, kaplnka, studňa a základy ostatných zničených domov. Nachádza sa tu pamätník obetiam (2007) a Sad života (založený v roku 2008), ktorého stopäť ovocných stromov symbolizuje konkrétne počas vojny vypálené obce na Slovensku. Od roku 1961 je Kalište národnou kultúrnou pamiatkou.

**Expozícia Partizánska republika.** Trvalá vysunutá expozícia Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici v dvoch obnovených domoch v rámci národnej kultúrnej pamiatky Kalište. Areál pamiatky s expozíciou je otvorený v letnej sezóne denne okrem pondelka v čase 10 - 17 h, v prípade nepriaznivého počasia je expozícia zatvorená (vhodné vopred overiť na tel. 048/ 4123 258, prípadne 0918 899 413). Na požiadanie je k dispozícii odborný lektorský výklad (žiadať 3 - 4 dni vopred v otváracích hodinách Múzea SNP; tel. tel. 048 / 4123 258; 048 / 2451 124; 0918 899 430 - pokladňa Múzea SNP; 0918 899 408 - vedúci lektor Múzea SNP).

**Lyžiarske múzeum Podkonice** > Náučný chodník Podkonice - Podkonice Pleše

**Starohorské vrchy.** Nevelké jadrové pohorie na strednom Slovensku medzi Kordíkmi, Králikmi, Hiadelom, Korytnicou-kúpeľmi a Starými Horami, ohraničený zo západu Kremnickými vrchmi, z juhu Zvolenskou kotlinou, z východu Nízkymi Tatrami a zo severozápadu Veľkou Fatrou. Budujú ho rôzne tektonické jednotky Centrálnych Západných Karpát a má preto veľmi zložitú a pestrú geologickú stavbu. Od západu sem okrajovo zasahujú neovulkanity (v tejto časti bola vyčlenená Kordická brázda). Vo zvyšku územia sa striedajú najrôznejšie horniny: paleozoické granodiority až granity, ortoruly, pieskovce (s prevažne hladším reliéfom) a triasové, jurské a kriedové vápence, dolomity, pieskovce, slieňovce, kremence, bridlice s mnohotvárnym členitým reliéfom často so strmými až bralnatými svahmi a úzkymi dolinami, ale aj hôlnatým najvyšším vrchom v pohorí - Kozím chrbtom (1 330 m n. m.). Takmer celé pohorie je súčasťou povodia Hrona. Na západe ho križuje Bystrica, do ktorej ústi

Starohorský potok a Banský potok, ďalšími tokmi sú napr. Lupčica, Moštenický potok, Uhliarsky potok, Vážna. Len severovýchodný cíp odvodňuje do Váhu Korytnica. Na styky tektonických jednotiek sa viažu vývery početných minerálnych prameňov, napr. Moštenická kyslá, Hiadeľská kyslá, pramene v Korytnici-kúpeľoch. Pohorie je zväčša zalesnené prevažne zmiešanými lesmi (prevláda buk lesný a smrek obyčajný). V oblasti Španej Doliny a Starých Hôr v strednej časti územia sa historicky ťažili významné ložiská medenej a striebornej rudy a pôvodný ráz krajiny bol do značnej miery zmenený. Pohorie dolinou Bystrice pretína a jeho celým severným okrajom ďalej vedie frekventovaná cesta medzinárodného významu, dolinou Bystrice prechádza železničná trať. V jeho vnútri leží viacero obcí, najmä pri dopravných líniah či v bývalých banských územiach.

## Názvy informačných panelov

1. Vitajte u nás
2. Aby ste všetko našli
3. Pozrite na tú nádheru
4. Osudy rodiny Bučkovej
5. Takto sme bývali
6. Bez nej by sme neprežili
7. Nie sme sami
8. Sad života
9. Stromčeky sme vysadili
10. Srdce Partizánskej republiky
11. Aj tí naši pújvali
12. Nielen prácou je človek živý
13. Chlieb náš každodenný
14. Zázračná plachtička
15. Viera našich otcov
16. Do školičky, do školy
17. Čo sme doma chovali
18. Živilo nás uhliarstvo













